

Kloosterkerk – 25 juli 2021
9^e zondag na Pinksteren
Dienst van Schrift en Tafel
Jesaja 42:5-12 en Openbaring 5:1-14, 14:1-3
ds. Marja Flipse

U kunt deze dienst alsnog bekijken en beluisteren via <https://youtu.be/FNfQQQe2-Dg>

Gebed om ontferming

Niet alleen uit vreugde
zingen wij U toe,
uit dankbaarheid
en opluchting,
vol hoop en verwachting -
met alles wat ons mens maakt
mogen wij bij U komen
met de dissonanten in ons leven
van schuldgevoel en falen
met de pijnlijke stilte
van verlies en eenzaamheid
met de schrille tonen
van ongeduld en onvrede.
Wil ook luisteren
naar de achterkant
van ons lied
naar het hart
dat ons in de keel klopt
zelfs naar onze ruis
en onze stilte,
zo bidden wij U:
Heer, ontferm U...

Niet alleen de schoonheid
zingt U toe,
niet alleen het gepolijste lied
het harmonieuze spel
maar de rauwe klaagzang
van wie zich heeft heesgeschreeuwd
de trillende stem
van wie snakt naar lucht
de stille snik

van wie geen woorden heeft
het fluisteren
van wie de mond gesnoerd wordt.
Wil ook luisteren
naar wie een lied zingt
dat niet wordt gehoord
dat niet wordt begrepen
dat zo echt is
dat het niet mooi kan zijn,
zo bidden wij U:
Heer, ontferm U...

Niet alleen wij mensen
zingen U toe,
wij die ons verbeelden
dat U en wij
elkaar verstaan -
al wat leeft
al wat is
roept het uit
omwille van een wereld
die zo schitterend is
zo onmetelijk en divers
zo kwetsbaar en gewond
zo uitgebuit.
Wil ook luisteren
naar het kreunen van de aarde
naar het roepen van de dieren
naar het zuchten van de zeeën
naar het kraken van het ijs
en open ook ons de oren,
zo bidden wij U:
Heer, ontferm U...

Preek

Ironisch, vindt u niet,
dat we de dienst openen met
'Zing een nieuw lied voor God de Here'
op een melodie uit de zestiende eeuw.

Maar wat heerlijk dat we samen zingen kunnen.
En zo zie je maar weer -
wat de bijbel ook zegt,
we hoeven helemaal niet aangespoord te worden om te zingen.
Oude liederen zingen doen we toch wel,
en daar is niets mis mee.

Die zijn ons dierbaar,
en hoe langer zo'n lied als een sneeuwbal
met ons mee door het leven rolt
hoe meer lagen van betekenis en emotie,
hoe meer herinneringen eraan vast blijven kleven.

Ik kan u uit ervaring vertellen
hoe bijzonder het is
als je lang genoeg in een gemeente meedraait
om aan te gaan voelen wat de betekenis van een lied
in die bepaalde gemeenschap is,
als je je herinnert wanneer het eerder geklonken heeft
en als je weet wie er tranen bij in de ogen zal hebben
en waarom.

Maar soms is er nieuwe muziek nodig.
Er is fenomenale muziek geschreven door musici
die aan hun piano of clavecimbel of werktafel gingen zitten
omdat er nu eenmaal in hun contract stond
dat er voor de volgende koorrepetitie
weer een stuk klaar moest liggen -
denk maar aan de cantates van Bach.

Maar andere liederen, zowel goede als minder geslaagde,
zijn ontstaan, en ontstaan nog dagelijks,
vanuit de overtuiging
dat er nu iets is gebeurd, of staat te gebeuren,
waardoor je eenvoudigweg niet wegkomt
met het zingen van een oud lied.

Dat gebeurt in de kerk en buiten de kerk,
privé en in het openbaar,
bij grote nationale en internationale mijlpalen
of naar aanleiding van iets heel persoonlijks;
dat kan een herdenkingslied zijn, een klaagzang, een feestlied,
een liefdesliedje, of bijvoorbeeld de *Three Songs*
die Geerten van de Wetering schreef
toen de coronacrisis plotseling
de eredienst in de Kloosterkerk in het hart raakte.

Als we in de bijbel worden opgeroepen
om een nieuw lied te zingen -
en dat gebeurt herhaaldelijk, in de psalmen
en ook in Jesaja -
dan is dat niet omdat onze oude liederen nu overbodig zijn.
Het is omdat er soms gebeurt
wat Psalm 40 zo mooi beschrijft:
'God gaf mij een nieuw lied in de mond'.

Wanneer dat gebeurt,
is het als antwoord op iets nieuws
dat God heeft gedaan,
of in afwachting van iets nieuws
dat God beslist gaat doen.
'Hij trok mij omhoog,
hij gaf mij vaste grond onder de voeten'
heet het in diezelfde Psalm,
terwijl het nieuwe lied in Psalm 96 en 98 juist klinkt
omdat God in aantocht is
en alles goed zal maken.

Een nieuw lied zing je nooit in het luchtledige.
Het moet voortkomen uit,
of de opmaat zijn tot,
een nieuw leven.
Het nieuwe lied in Jesaja 42,
dat hij door de hele schepping laat meezingen,
is de ouverture van een toekomst
waarin het niet alleen bij zingen blijft.
We kunnen niet op een nieuwe manier zingen
en tegelijkertijd het oude blijven doen.

‘Ik neem je in dienst’, zegt God,
om te bevrijden, om te redden;
en al blijft het steeds wat in het midden
om welke dienaar het hier gaat,
om de koning, om de messias, om het hele volk samen,
duidelijk is dat de hele bevrijde schepping instemt
met het nieuwe lied dat daar gezongen mag worden
en dat iedereen wordt meegenomen
in de dynamiek van de bevrijding.

Een nieuw lied is niet noodzakelijkerwijs
een populair lied,
een meezinger die hip en in is.
Juist klassiek geschoolde musici
voelen zich vaak geroepen
om ook nieuwe muziek te creëren
omdat zij respect hebben voor het ambacht
en de drang hebben om niet alleen iets moois te maken
maar iets wat nu waar en echt en authentiek is -
vaak tegen de tijdgeest in.

Muziek is profetisch.
Het maakt alvast ruimte voor het idioom
van een wereld waarin het er anders aan toe gaat.

In een nieuw lied
vindt iets van herstructurering plaats,
een trainen van je emoties
een openbaring en een uitdaging.
Zoals de nieuwe wereld alvast klinkt,
zo kan hij ook worden.

Daar ligt een grote uitdaging;
een uitdaging die ten grondslag ligt
aan zo’n beetje alles wat een mens denkt en gelooft en doet.
Onze relatie met tijd is moeizaam.
We worstelen ermee,
het onstuitbare verstrijken van tijd,
de eindigheid van ons leven en van stadia daarvan,
het niet-meer-zijn van het verleden
en de volkomen onpeilbare toekomst die voor ons ligt,
de hoop dat we onderweg zijn naar voltooiing
en de angst om in een afgrond te storten -

je ontkomt er als mens niet aan.

Daarom grijpt praktisch iedere cultuur en religie te wereld
juist als het er echt toe doet
juist op momenten van existentiële onzekerheid en angst
juist bij de grootste vreugde en het diepste verdriet
naar muziek.

Muziek is gemaakt van tijd.
Er is nauwelijks een fenomeen te bedenken
dat ons nauwer in contact kan brengen
met het mysterie van tijd en tijdelijkheid.
In de haastige wereld waarin we leven
is het een verademing
dat muziek tijd kost.

Er zijn dingen die je enkel kunt leren
door ze stap voor stap, in het juiste tempo,
te beleven,
door er helemaal in opgenomen te worden
met aandacht voor elke ontwikkeling,
voor elke klank die voortkomt uit een ander
en zich beweegt naar de volgende
zonder alvast vooruit te spoelen naar het slotakkoord,
maar vertrouwend dat je daar wel uiteindelijk aanbelandt.
Het is een manier van ervaren
die je wel kunt proberen te beschrijven
maar die je eigenlijk moet horen.

Ik zou u willen vragen
om deze week eens met volle aandacht
naar een muziekstuk te luisteren
en dan te luisteren
alsof dat muziekstuk uw leven is.

Uw leven: met de realiteit van tijdelijkheid,
van noot na noot die sterven moet
om plaats te maken voor nieuw leven
van verandering die verrast en toch niet tot chaos leidt,
van de belofte van een slotcadens
waarnaar je onherroepelijk op weg bent
met hoop en met huiver
en waarin alle opgebouwde spanning

niet wordt ontkend en uitgewist, maar opgelost
en opgenomen in het wonder van harmonie.

‘De tijd om te zingen is aangebroken’,
zo kondigt het spiraalvormige kunstwerk aan
waar u bij het binnenkomen van de kerk niet omheen kon,
het meest drie-dimensionale werk
van de expositie die hier op dit moment te zien is;
een papierkunstwerk van Annita Smit.
Het is gemaakt van oude liedboeken
die overvloedig werden, zoals dat gaat met liedboeken
wanneer er een nieuw liedboek zijn intrede doet.

Enkele van de vertrouwde rode kaften
zijn aan de uiteinden nog te zien,
maar de bladzijden met fragmenten van liederen
ontsnappen daar als het ware uit,
ze zijn niet meer te houden.
In een krul die zelf wel wat wegheeft van een muzieknoot
stijgen ze ten hemel.

Alsof ze het lied uitbeelden dat hier eerder klonk,
‘zo hoog de hemel niet
of daarheen reikt het lied’.
Ook het oude lied,
juist het oude lied,
kan zo bevrijdend werken
als het uit de band springen mag.

Wat een tijd zit er in dit werk.
Niet alleen in het maken ervan,
maar in ieder individueel stukje muzieknotatie
wat ooit een levend lied is geweest,
waar ooit de tijd voor is genomen
door een levende gemeenschap
die erdoor gevormd, bemoedigd en aangevuurd is.

Al deze stukjes tijd
die werd besteed aan de lofzang,
al deze liederen -
ze zijn waargebeurd.

‘Het hart is ‘t bovenal
dat eeuwig zingen zal’, zo zongen we ook.
In de ongrijpbare en onbegrijpelijke visioenen
van het boek Openbaring
wordt de eindtijd ingeluid met verschillende liederen,
zowel oude als nieuwe.
Het aloude lied van Mozes, het lied van de bevrijding,
klinkt er naast nieuwe liederen
die recht doen aan het geheel nieuwe
waarvan de schrijver ziet dat het staat te gebeuren.

Heel typisch is,
dat het nieuwe lied in Openbaring 14
onbegrijpelijk is, zo staat er -
behalve voor diegenen
die op de juiste golflengte zitten.
Een lied begrijp je niet met je hoofd,
maar met je hart.
Kan het hart misschien
de golflengte van de Eeuwige leren kennen?

Dat is immers wat we aan het doen zijn
als we met elkaar het avondmaal vieren.
Hier, aan deze tafel,
zoeken we naar die frequentie
die ons verbindt met de geluiden
van een wereld groter dan de onze.
Hier stemmen we af op de tafel van de wereld,
de tafel van het laatste avondmaal,
de tafel van het koninkrijk dat komen gaat.

Hier horen we de muziek
die het eeuwige tastbaar en tijdelijk maakt
en het tijdelijke de eeuwigheid in tilt.

Hier maken we ons die klanken eigen
zodat we van hier kunnen gaan
met een groter hart
een wereld in
die zich in helderder perspectief
aan ons openbaart.

‘Preluderen’ noemt tekstdichter Wapenaar het
wat we hier vandaag aan het doen zijn.
En dat is raak.

Want inderdaad,
er staat ons nog veel te doen
voordat deze uitgeputte en uitgehongerde schepping
in jubel uitbreekt.
Maar wat we hier doen
is inderdaad meer dan alleen vooroefenen.
Wat we hier doen
is al muziek.
De relaties die we hier bouwen,
de aandacht die we aan elkaar schenken,
de gerechtigheid waarvoor we hier vechten,
de solidariteit die we hier tonen -
die doen ertoe.
Dit is het echte werk.
Onvolmaakt en ontoereikend,
maar toch.

De prelude klinkt al.
Die blijft het grote thema van de liefde
omspelen en verkennen en verdiepen
totdat de hele schepping instemt
met het lied dat tijd en eeuwigheid ontstijgt
en het hart van alles is.

Gebeden

Eeuwige God
die woont in ons lied,
wij danken U voor diegenen
voor wie uw stem klinkt als muziek
en die ons leven kleur en klank geven
met hun zang en spel,
hun compositie en improvisatie,
hun bezielende leiding.

Wij bidden dat zij
die het wonder van de muziek in de vingers hebben
het mogen doorgeven aan volgende generaties,
dat er altijd een nieuw lied mag zijn
dat inspireert en troost,
dat verbindt en vrolijk maakt,
dat raakt aan de kern van de dingen.

Wij danken U voor de musici
die de lofzang gaande houden
in kerken overal ter wereld
en hier in deze kerk,
die als geen ander weten te spelen met tijd
en zo aan de eeuwigheid raken.
Wij bidden voor die momenten
waarop zij zelf zo pijnlijk worden geconfronteerd
met de kwetsbaarheid en eindigheid
van het leven
dat hun de adem stekt.
In het bijzonder bidden wij vandaag voor (...)
dat zij zich omringd mogen weten door uw aanwezigheid
en door het medeleven van zovelen.

Voor wie geen reden tot zingen hebben
bidden wij,
voor wie alles kwijt zijn geraakt
door het water, door het vuur,
door de onverdraagzaamheid en hebzucht van anderen,
door ziekte, ongeluk, verslaving.
Voor wie een liefste moesten verliezen
aan corona
of in omstandigheden
die daardoor extra moeilijk en pijnlijk waren.

Er wordt zoveel geleden, God,
door hulpeloze mensen wereldwijd
en hier in onze stad en gemeenschap;
steun en draag hen,
voed en troost hen.
Wees met hen die het gaan verliezen
van hun ziekte,
die niet zullen opklimmen uit hun armoede,
hun isolement, hun kwetsbare positie.

Nu wij hier aan tafel gaan
dragen we in ons hart
wie er niet bij kunnen of durven zijn;
draag hen ook in uw hart.
Voor solidariteit bidden wij
met hen die honger hebben
met hen die nergens welkom zijn aan tafel
dat we er niet aan mogen wennen
dat we niet weg mogen kijken
dat individuën, gemeenschappen,
kerken en overheden
hun verantwoordelijkheid mogen durven nemen
zodat uw toekomst dichterbij komt.

God die ons ook hoort in de stilte,
hoor ons deze morgen
als wij U deelgenoot maken
van wat ons op het hart ligt,
wat ons pijn doet en dankbaar stemt.

*Wanneer u vaker inspiratie ontleent aan de preken en gebeden
die klinken in de Kloosterkerk,
stellen wij u voor om een gift over te maken op NL 29 INGB 0000 0585 71
ten name van Stichting Kloosterkerk.
U steunt ons werk ermee!*